

RUS ADABIYOTINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Abdullayeva Dilraboxon Rustamovna

Buxoro shahri Osiyo Xalqaro Universiteti 1-kurs magistranti

E-mail: dilrabothonabdullaeva177@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18704386>

Annotatsiya: Maqolada XXI asr boshlarida rus adabiyotida yuz berayotgan asosiy tendensiyalar tahlil qilinadi. Postmodernizmning transformatsiyasi, yangi realizm yo‘nalishi, tarixiy xotira fenomeni, ayollar prozasining rivoji hamda raqamli adabiyot jarayonlari misollar asosida yoritiladi. Zamonaviy rus adabiy jarayoni global madaniy almashinuv, siyosiy-ijtimoiy o‘zgarishlar va axborot texnologiyalari ta’sirida shakllanayotgani to‘g‘risidagi ma’lumotlar keltiriladi.

Kalit so‘zlar: rus adabiyoti, postmodernizm, realizm, xotira, raqamli adabiyot, ayollar prozasi.

Аннотация: В статье анализируются основные тенденции в русской литературе начала XXI века. На примерах освещаются трансформация постмодернизма, направление нового реализма, феномен исторической памяти, развитие женской прозы и цифровые литературные процессы. Представлена информация о том, что современный русский литературный процесс формируется под влиянием глобального культурного обмена, политических и социальных изменений, а также информационных технологий.

Ключевые слова: русская литература, постмодернизм, реализм, память, цифровая литература, женская проза.

Abstract: The article analyzes the main trends in Russian literature at the beginning of the 21st century. The transformation of postmodernism, the direction of new realism, the phenomenon of historical memory, the development of women's prose, and digital literary processes are highlighted on the basis of examples. Information is provided on the fact that the modern Russian literary process is being formed under the influence of global cultural exchange, political and social changes, and information technologies.

Keywords: Russian literature, postmodernism, realism, memory, digital literature, women's prose.

XX asr oxirida sobiq ittifoq parchalanishi bilan Rossiya adabiy muhitida tub o‘zgarishlar boshlandi. Ijtimoiy-siyosiy tizimning almashinuvi adabiy-estetik qarashlarning yangilanishiga sabab

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

bo‘ldi. Agar sovet davri adabiyoti mafkuraviy chegaralar bilan belgilanib kelgan bo‘lsa, mustaqillikdan keyingi davrda badiiy tafakkur erkinlashdi. Bu jarayon dastlab postmodernizm ruhidagi tajribalar bilan namoyon bo‘ldi. Zamonaviy rus adabiyoti bugungi kunda ko‘plab yo‘nalishlar, uslublar va janrlar xilma-xilligi bilan ajralib turadi. Unda klassik an‘analarga murojaat bilan bir qatorda, global madaniyat va internet makoni ta‘siri ham sezilarli.

XX asrning 1990-yillarida rus adabiyotida postmodernistik ruh ustuvor bo‘ldi. Rus adabiyotida postmodernizm XX asrning 1970–1990-yillarida shakllanib, 2000-yillarda transformatsiyalashgan holda davom etdi. Ushbu yo‘nalish intertekstual o‘yin, ironik uslub, sitata va parodiya, mifologik qatlamlar hamda matn ichidagi “matn” konstruksiyasi bilan ajralib turadi.

Bu davrda ijod qilgan rus adiblaridan Venedikt Yerofeyev (Moskva–Petushki), Andrey Bitov (Pushkinskiy dom), Viktor Pelevin (Generation “P”, Chapayev i Pustota), Sasha Sokolov (Shkola dlya durakov), Mark Lipovetsky (Russkiy postmodernism) bo‘lib, ularning asarlarida reallik va illyuziya, mif va zamonaviylik o‘rtasidagi chegaralar buziladi. Shuningdek, Vladimir Sorokin ijodi orqali satirik grotesk, antiutopik tasvir va intertekstual o‘yinlar keng qo‘llanildi. Postmodernizm zamonaviy davrda to‘liq yo‘qolib ketgani yo‘q, biroq u yanada murakkab shaklga o‘tib, realizm va falsafiy izlanishlar bilan uyg‘unlashmoqda. Rus postmodernizmi klassik realizm va sovet adabiyoti an‘analarini dekonstruksiya qilish orqali shakllandi. U matnni “o‘yin maydoni” sifatida talqin qiladi, mualliflik pozitsiyasini nisbiylashtiradi va haqiqat tushunchasini ko‘p qatlamli qilib ko‘rsatadi.

2000-yillarga kelib, rus adabiyotida “yangi realizm” deb ataluvchi oqim shakllana boshladi. Bu yo‘nalish vakillari jamiyat muammolarini sodda, hayotiy va psixologik chuqurlik bilan aks ettirishga intiladi. Masalan, Zakhar Prilepin asarlarida ijtimoiy konflikt, harbiy tajriba va insoniy dramalar markazga chiqadi. Yangi realizm badiiy haqiqatni idealizatsiyasiz, real muhit bilan uzviy bog‘liq holda tasvirlashni maqsad qiladi. Bu tendensiya klassik realizm an‘analariga qaytish sifatida baholanadi, ammo unda zamonaviy insonning ichki inqirozi, ijtimoiy beqarorlik va identitet izlanishlari ustuvor mavzu bo‘lib qolmoqda.

Rus adabiyotida tarixiy xotira mavzusi ham muhim o‘rin tutadi. XX asr fojealari, urush, repressiyalar va sovet davri tajribasi ko‘plab asarlarda qayta talqin etilmoqda. Lyudmila Ulitskaya ijodida tarix va shaxs munosabati, oilaviy xotira, avlodlar davomiyligi muhim o‘rin egallaydi. Muallif tarixiy jarayonlarni individual taqdirlar orqali yoritishga intiladi. Tarixiy romanlar va xotira prozasi bugungi rus o‘quvchisi uchun o‘zlikni anglash vositasi sifatida xizmat qilib kelmoqda. Zamonaviy rus adabiyotida ayollar yozuvchilari faol ishtirok etmoqda. Ular inson ruhiyati, oilaviy munosabatlar,

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

jamiyatdagi gender rollari masalalarini chuqur yoritmoqda. Tatyana Tolstaya hamda Guzel Yakhina ijodi ayollar prozasining yorqin namunasi hisoblanadi. Ayniqsa, Yaxinaning tarixiy asosdagi romanlarida millatlararo munosabat va shaxs erkinligi masalalari dolzarb talqin qilinadi.

Yuqoridagilardan xulosa qiladigan bo‘lsak, hozirgi rus adabiyoti ko‘p qirrali va murakkab jarayon sifatida namoyon bo‘lmoqda. Postmodernizm an‘analari saqlanib qolgan bo‘lsa-da, yangi realizm, tarixiy xotira, ayollar prozasi va raqamli adabiyot kabi tendensiyalar ustuvor yo‘nalish sifatida shakllandi. Bugungi rus adabiyoti milliy an‘analarni global madaniyat bilan uyg‘unlashtirgan holda rivojlanmoqda. U insonning ichki dunyosi, tarixiy xotirasi va zamonaviy jamiyatdagi o‘rni haqida chuqur falsafiy mushohada yuritadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Yakhina Guzel G. Zulaykha otkryvayet glaza. — Moskva: AST, 2015.
2. Tolstaya Tatyana T. Kys. — Moskva: Vagrius, 2020.
3. Epstein Mikhail. Postmodern v russkoy literature. — Moskva: Vysshaya shkola, 2015.
4. Ivanova Natalya N. Sovremennyy literaturnyy protsess v Rossii. — Moskva: Akademicheskii proyekt, 2010.
5. Chernyak Mikhail M. Sovremennaya russkaya literatura XXI veka. — Sankt-Peterburg: Filologicheskii fakul’tet SPbGU, 2018.
6. <https://spaceknowledge.com/index.php/JOISR/article/view/1921>
7. Rus adabiyoti // https://uz.wikipedia.org/wiki/Rus_adabiyoti [Murojaat qilingan sana: 08.02.2026]
8. Акбаров R. (2023). Вопрос электрификации Узбекистана в годы Второй мировой войны (по данным узбекской национальной прессы). Актуальные проблемы истории Узбекистана, 1(1), 443–455. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/history-of-uzbekistan/article/view/16527>